

Művészettörténet fotós csoport 1-5. tétel

Romain Jacquet-Lagrèze

Anna Gaskell

1. tétel

- **Beszéljen az ókori Mezopotámia és Egyiptom művészetéről az alábbi szempontok szerint!**
- **Ismert alkotások bemutatásával jellemezze a két terület építészetét, valamint képző- és iparművészeti alkotásait! Feleletében térjen ki a halottkultuszhoz kapcsolódó műalkotásokra és a szertartások lebonyolítására szolgáló épületekre is! Elemezze a világi reprezentációhoz kötődő legfontosabb ókori mezopotámiai emlékeket (az asszír, új-babiloni és perzsa uralkodói rezidenciák művészete)!**

- **Építészet:** Az építészet fejlődését és méreteit, kifejezési formáit mindvégig közvetlenül befolyásolta egy-egy időszak politikai-gazdasági helyzete, uralkodó ideológiája, ezért a monumentális kőépítmények egyben történelmi emlékek is. A falakon látható képek, feliratok megőrzik építőik tetteit, beszámolnak a kor nagy eseményeiről. Az egyiptomi építészet legjelentősebb emlékei az istenek tiszteletére emelt templomok és a halottkultusz szolgálatában álló monumentális sírépítmények.
- -A képzőművészet alkotásai túlvilági életet szolgálnak.
- -A templomokban a domborművek és a szobrok az uralkodót vagy az isteneket magasztalják.
- -A sírkamrákban a festett, vagy domborművű képek az elhunytaknak adják meg mindazt, amire a halál utáni élet teljességéhez szüksége lehet. Az egyiptomi művészet sajátos stílusát az életnek és a halálnak egymásba fonódó kettőssége adja meg.
- -Témájukat leginkább a mindennapi életből merítik. Az egyszerű emberek, a parasztok, a kézművesek életéről, munkájáról adnak számot, de találhatunk az előkelők életéből is jeleneteket, lakomákat, hadjáratok jeleneteit pl. vagy áldozati jeleneteket és istenek ábrázolásait is szép számmal. A sírképek célja, hogy az élet derűjét vigye a sírokba.

- **Építészetük jellemzői:**
- -Sírépítményeik közül kiemelkedett a masztaba, ami meredek falú, lapos csonka gúla, valamint a piramis, ami lépcsős vagy meredek falú gúla
- -Barlangsírokba is temetkeztek, ezek sziklafalba vésett helyiségsorok (Királyok Völgye), templomaik oszlopcsarnokok
- -Lakóépületeiket a társadalmi hierarchia által megjelölt módon a sárkunyhótól a kőből készült palotáig terjedően készítették

- **A templomok:** A templomok jellegzetes alaprajzi rendszere a szertartások követelményeinek megfelelően az Óbirodalom korában alakult ki, de végleges formáját csak az Újbirodalomban érte el. Legfontosabb része, a szentély, az isten-szobrot helyezték el benne, s oda csak a szertartást végző papok s előkelők kis csoportja léphetett be. Maga a templom lényegében a szentélyhez vezető, udvarok és csarnokok sorából összeálló ünnepélyes felvonulási út. Kialakításuk módja, ill. rendeltetésük szerint a templomok külön típusait képviselik a sziklába faragott barlang- templomok, és a síregyüttesekhez tartozó halotti templomok.
- **A sír építmények:** A sír építmények mérete és alakja koronként, s azon belül is az elhunyt rangjától függően változik. Lényegében mindegyik a bebalzsamozott holttestet, a múmiát befogadó sírkamrából és a túlvilági élethez szükséges tárgyak, áldozati ajándékok tárolására szolgáló helyiségekből áll. Az elhalt nyugalmanak biztosítására és a sírba rejtett értékek megőrzésére a talajszint alá süllyesztett sírkamrák fölé erőteljes építményt emeltek, azzal a céllal is, hogy az elhunyt nagyságát és hatalmát hirdesse. A behatolást megtévesztő áljajtók is akadályozták.

- **Az egyiptomi történelem fontosabb építészeti emlékei:**
- **Az Óbirodalom** - gizehi piramis együttesek
- **Középbirodalom** (Késő bronzkorszak) Beni Hasan sziklasír,
- Kahun város maradványai,
- **Újbirodalom** - terasztemplom Deir el-Bahariban,
- Luxori Amon templom,
- Karnaki Amon templom,
- Thébai Ramesszeum , Abu Szimbelben 11. Ramszesz sziklatemploma,
- **Késői birodalom** - edfui Hórusz templom

Beni Hasan sziklasír

Beni Hasan sziklasír belseje

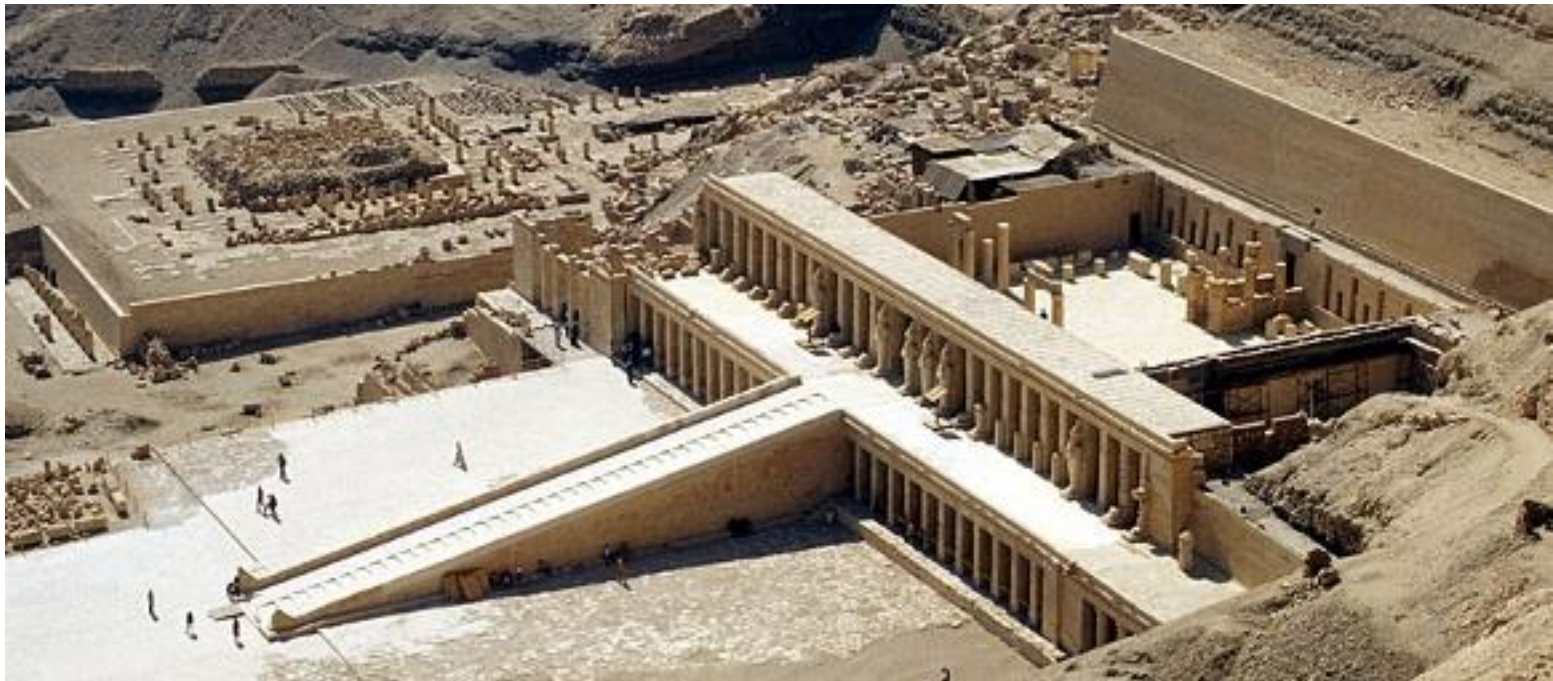

Kahoun

Terasztemplom Deir el-Bahariban

Luxori Amon templom

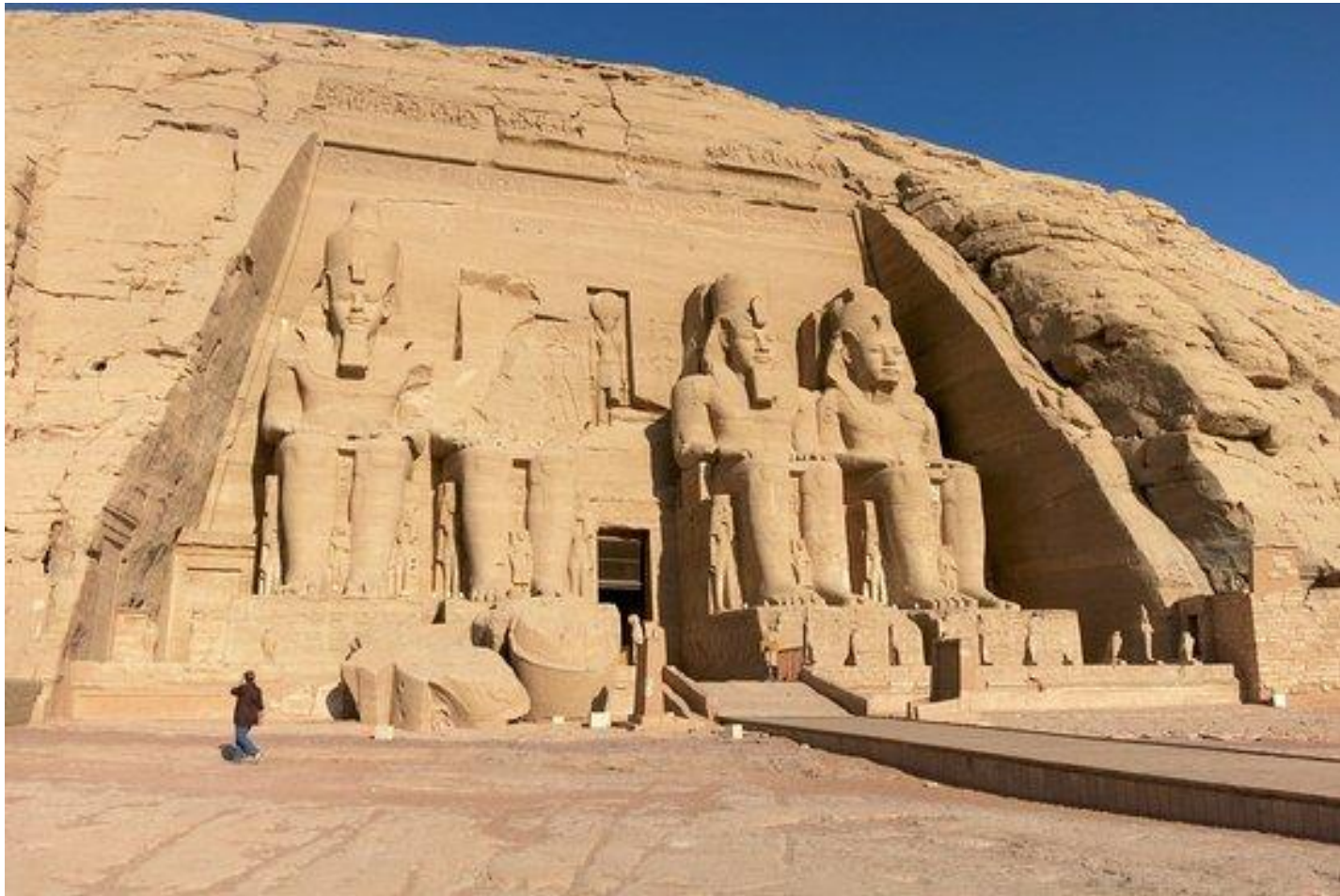
Karnaki Amon templom

Thebai Ramesszeum

Abu Szimbelben 11. Ramszesz sziklatemploma

Késői birodalom - edfui Hórusz templom

Iparművészet

- Fémművességük fejlett volt, bár a vasat csak az ókor legkésőbbi szakaszában ismerték meg. Készítettek fegyvereket, harci kocsikat, mindennapi használati tárgyakat, ezen belül főleg ékszereket (arany, ezüst)- amuletteket díszítettek féldrágakövekkel (Tutanhamon sírjából). A sírokból nagy mennyiségben kerültek elő ékszerek, edények, bútorok, különféle használati tárgyak.

Tutanhamon kincse

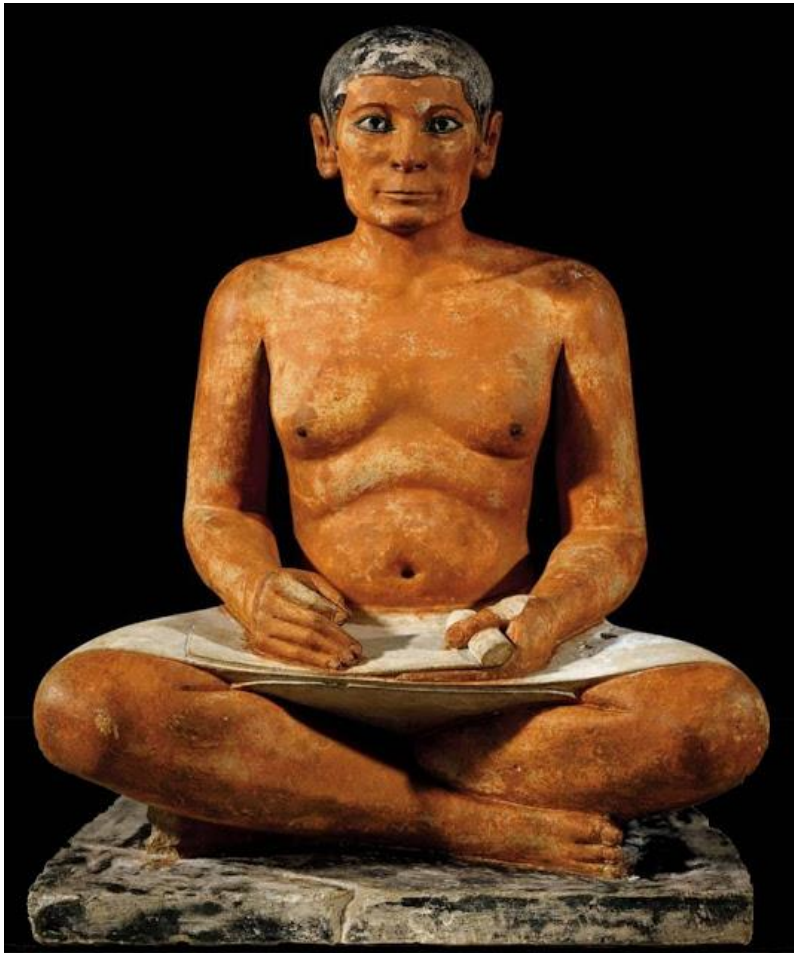
Tutanhamon halotti maszkja

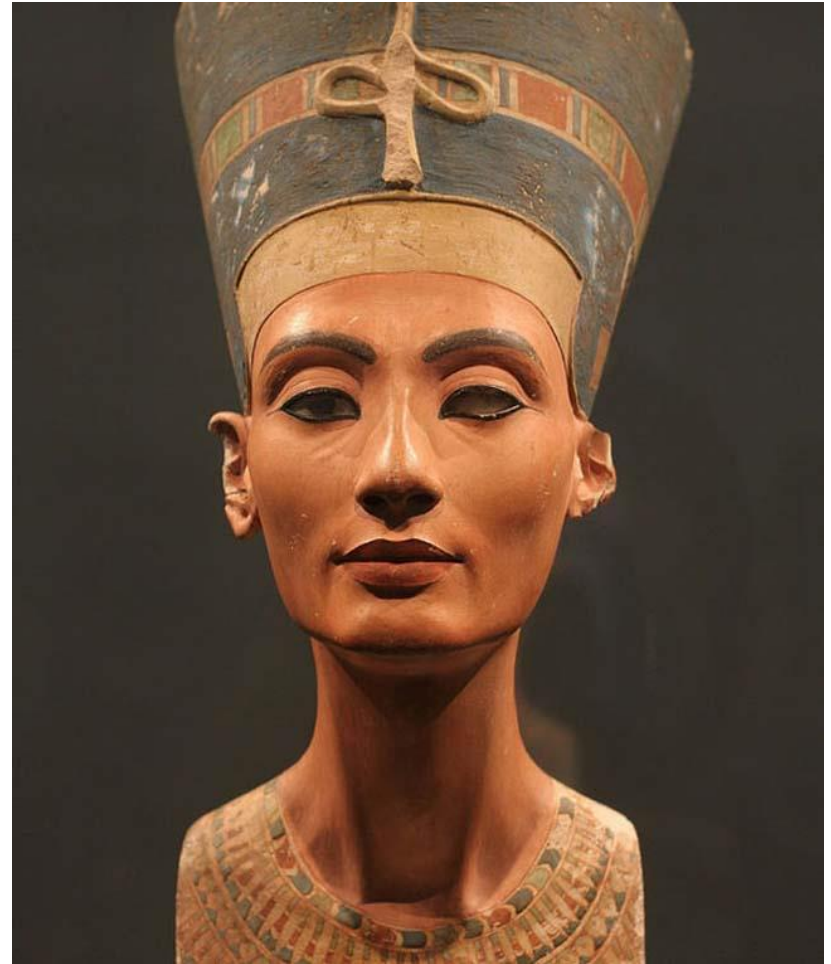
Képzőművészet:

- **A szobrászat jellemzői és stílusjegyei (példákkal):** Királyok emberfeletti méretű vagy kisebb képmásai, magánemberek templomi vagy sírszobrai, isten-és szolgaszobrok, ember alakban kifaragott használati tárgyak, amulettek, állatszobrok.
- **Szabályai:** Szembenézetből a homlokon, az orron és a köldökön át húzott tengellyel két egyenlő értékű félre vágható szobor (frontális). Oldalról és hátulról mint plasztika nem érvényesül. A csípők egy magasságban vannak, nem tekinthet, és nem hajolhat el oldalra (méltóságot fejez ki). A végtagok nem feltétlenül szimmetrikusak, pl. felemelheti egyik karját vagy a mellére teheti
- A szobrászat számos fáraó és tisztségviselő képmását örökítette meg. Az Óbirodalom korából jelentős emlék pl. a párizsi Louvre-ban őrzött **írnok alakja**.
- A Közép- és az Újbirodalom korának egyik talán leghíresebb szobra Nofertiti királynő büsztje. Az ő nőtípusa volt az Amarna-kor szépségideálja. A mellszobor festett mészkőből készült, 50 cm magas. Thotmesz szobrászművész alkotása. Befejezetlensége, nem csökkenti a képmás szépségét. A színes festés csaknem teljesen ép, s a bőrszín meleg tónusa bájosná teszi a szobrot. A művészek visszaadták a testi fogyatékoságot és az öregkor jellegzetességeit

Írnok óbirodalom

Nofertiti. Újbirodalom első dinasztiája

Gabonát őrlő nő. Óbirodalom.

Tutanhamon Anubisz kutya alakjában. Újbirodalom

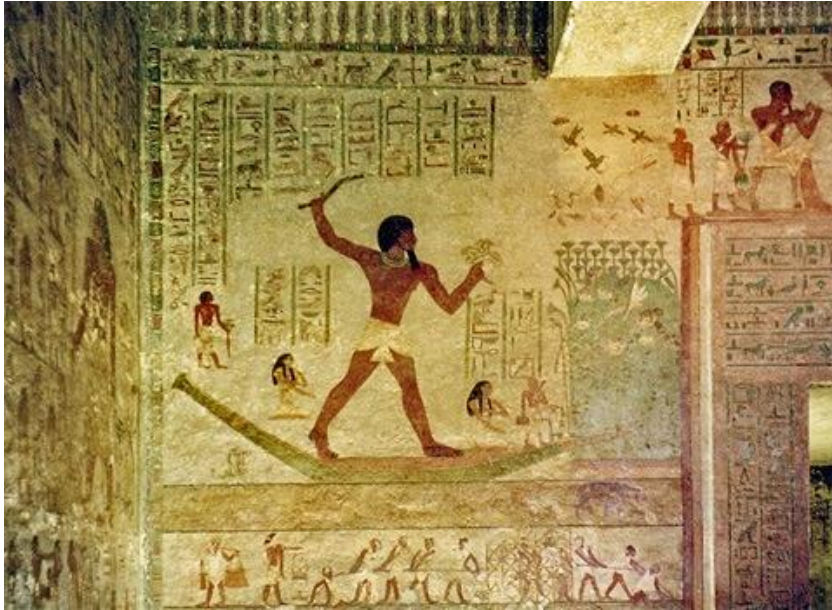
A festészet jellemzői és stílusjegyei (példákkal)

- A képzőművészet szorosan kapcsolódott az építészethez, az alkotásoknak főleg a falfelületek, pillérek, oszlopok adtak helyet. Ezért ezek az emlékek leginkább sírokban, templomokban maradtak fenn. Az ókori egyiptomi festészet és domborműszobrászat összefoglaló elnevezése *síkművészet*, mivel mindkettőben ugyanazok a szabályok érvényesültek. Az elnevezés azért is találó, mert az egyiptomiak mindent síkban ábrázoltak, az időt, teret és a mozgást is.
- **A művészek:** A művészek társadalmi rangja, megbecsülése meg sem közelítette a korabeli írókét. Nagyjából a kézművesek közé sorolták őket. Ma már ugyan ismerünk művészneveket, de az alkotások nagy része anonim maradt.
- **Szabályok:** A domborművekre és festményekre ugyanazok a szabályok vonatkoznak. Az emberalakokat úgy látjuk, hogy arcuk profilban van, szeme azonban szembe néz, ugyancsak szembenézetben vannak a vállak és mellkas. A test, derékon alul, és a végtagok ismét profilban vannak. Úgy mutatta be a testet, hogy a fontosabb testrészekből minél több látszódjon. Ez az ún. legnagyobb felületek törvénye.

Beni Hasan sziklasír

Beni Hasan sziklasír

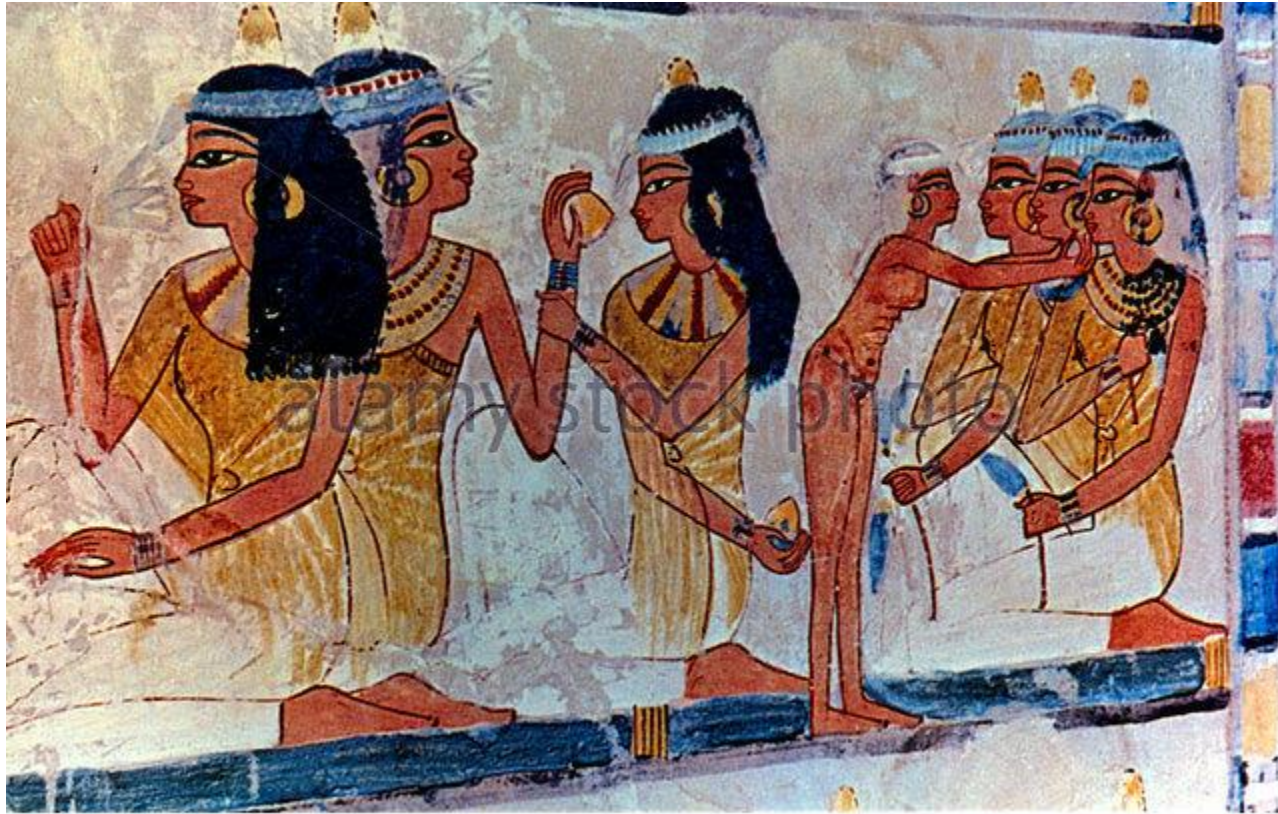

Tutanhamon harci szekéren

Luxor, Nakht sírja

2. tétel

Beszéljen az ókori Hellász művészetéről az alábbi szempontok szerint! Mutassa be az ókori görög építészet jellemző megoldásait! Feleletében térjen ki az épületekhez kapcsolódó szobrászati programra is (az elemzés középpontjában álljon az athéni Akropolisz épületegyüttese - Kr. e. V. század második fele)! Híres műalkotások bemutatásával elemezze a szobrászatot az ókori görög művészet legfontosabb korszakaiban (az archaikus kor, a „szigorú stílus”, az érett klasszikus kor, a késő klasszikus és a hellenisztikus kor)!

Korai görög művészet

Bikaugratás. Knosszoszi palota.

A Peloponnészoszra érkező görög törzsek a krétai kultúra hatása alá kerültek.

A két oroszlántestű, madárfejű griffel díszített főbejárat az európai kőszobrászat első monumentális emlékei közé tartozik, ami oroszlános kapu néven ismert.

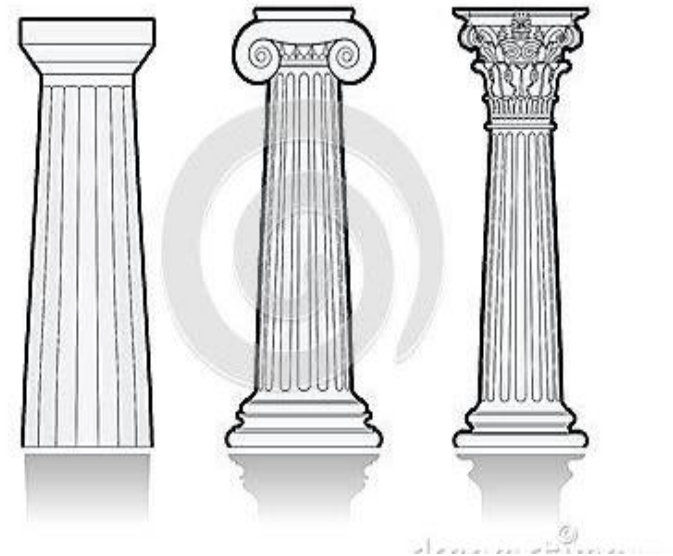

A mükénéi kultúra a görög szárazföld késő [bronzkori](#) kultúrája

Építészet:

- Az építészet középpontjában a templomépítés állt, a lakóházból fejlődött ki. A legrégebbi időkben a templom egyhajós terem volt, belső oszlopsorokkal. Az oszlopok fából, a falak vályogból voltak. Fontos része az egyhajós, vagy oszlopsorokkal három hajóra osztott cella, itt őrizték annak az istennek a szobrát, amely tiszteletére állították a szentélyt.
- A görög építészet alapvető alaktani eleme az oszloprend: Három alapvető fajtája a dór, az ión és a korinthuszi, mely már a klasszikus kor tudatos művészi alkotása.
- dór oszloprend: férfit jelképezi (erős, vaskos, díszítetlen)
- ión oszloprend: hölgyet jelképezi (konty, vékony, magas díszes)
- korinthuszi oszloprend: fiatal lányokat jelképezi (vékony, bimbózó, felettébb dekoratív oszlopfő) Pl. a Múcsarnok bejárata.

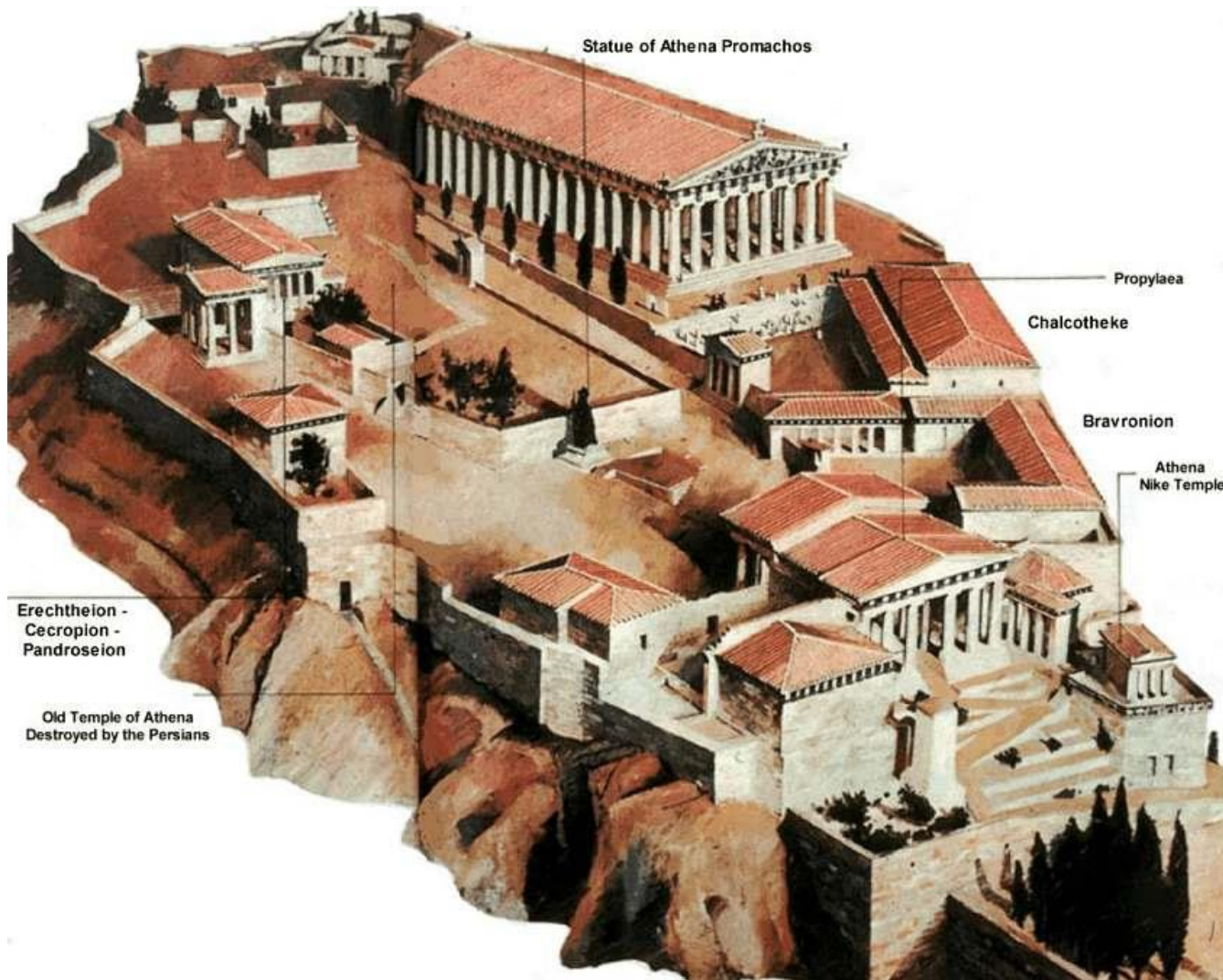

Akropolisz:
*(jelentése
görögül:
felsőváros,
fellegvár)*

- -A Parthenón néven ismert dór templom a város legmagasabb pontjára épült
- - a várost védő istennőnek, Athénénak épült, kb. Krisztus születése előtt 6000 évvel
- - Fellegvárrá i. e. az 5. században épült át, abban a csatában, ahol a perzsák vereséget szenvedtek a Periklész vezette athéniaktól
- - Akkoriban élénk színekkel festették ki a Parthenónt csak úgy, mint a fellegvár más épületeit is
- Ma tündöklő fehér márvány az egész épület.

Rekonstrukció

Részei: kultusztemploma az Erechteion

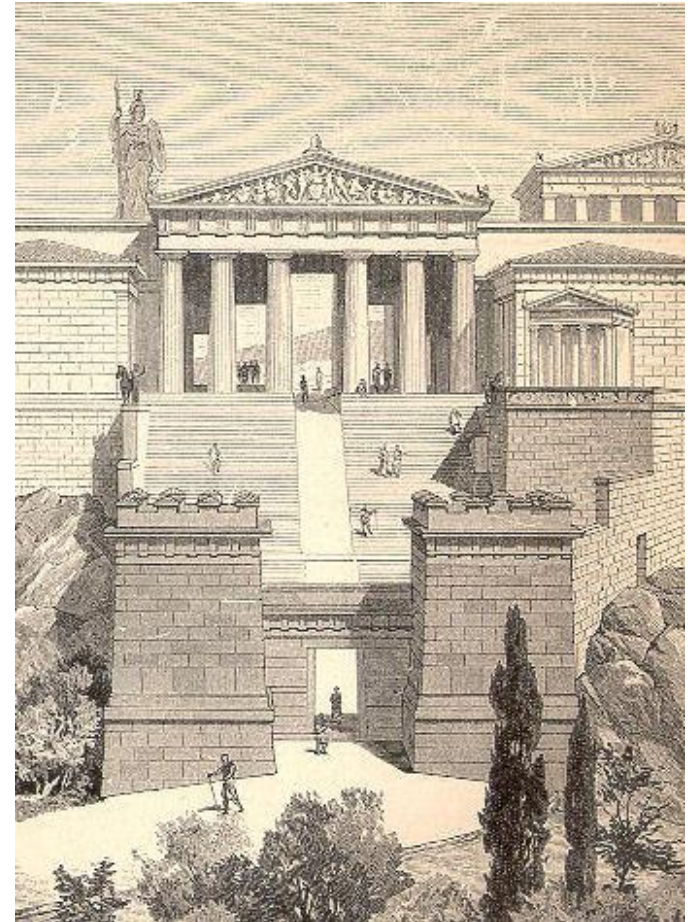

Nikéné templom (Rekonstrukció)

A hatalmas bejárati kapu: Propülaia

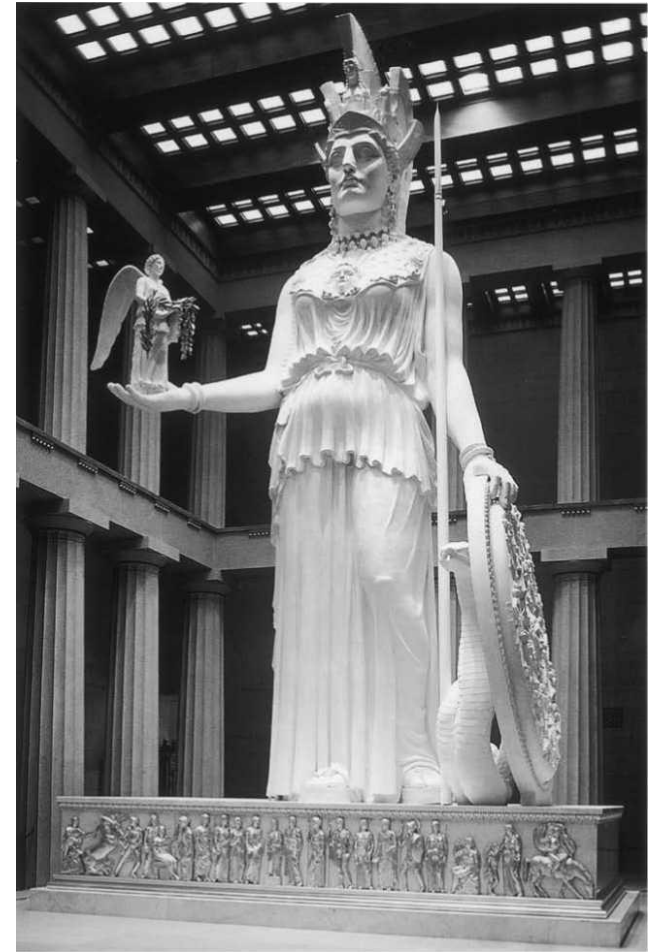

19. sz-i rekonstrukció.

Beulé kapu

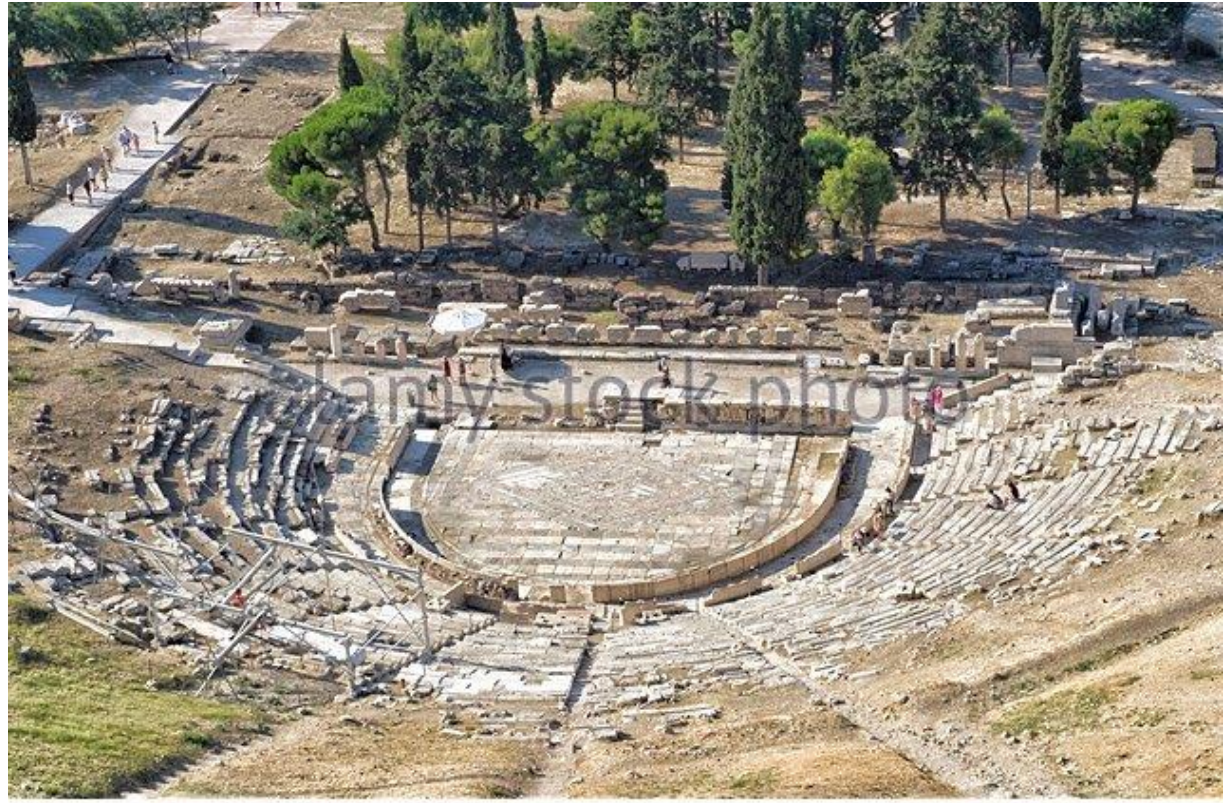

Athéna Ergané szentélye

Rekonstrukció

- Arréphoroik lakhelye
- Chalkothéka, azaz az "érctár", ahol az istennőnek szánt ajándékokat tárolták
- Pelazgikus fal

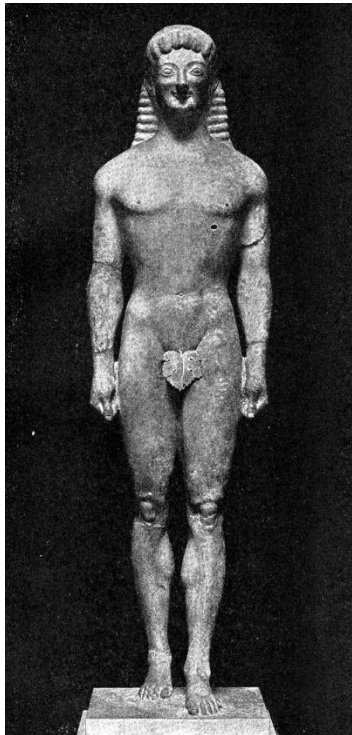
www.alamy.com - FCHEDK

Dionüszosz színház

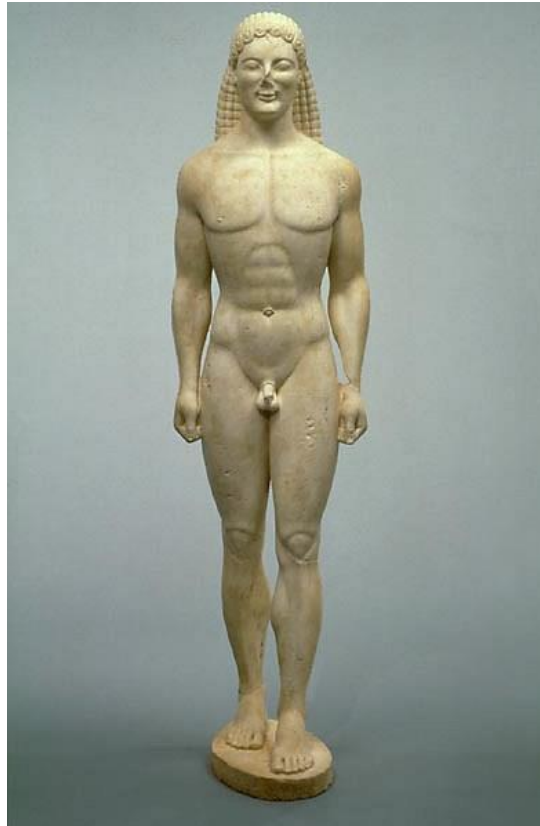
Szobrászat

Archaikus kor:

főtéma: a ruhátlanul ábrázolt emberi alak
nehézkés, tömör formálás, a frontális beállítás és merev arc, sajátos mosoly

Teneiai Apollón

Ifjú - (Kürosz-) és leány - (Koré-) szobrok.

Klasszikus kor:

- a valóság hű ábrázolására törekszik, és az emberi test harmonikus arányait keresi

Pheidiász : Parthenon nyugati oromzatának rekonstrukciója

Lovasok.

Megfigyelhető az izokefália szabálya. A lovak feje egy magasságban van a lovasokéval.

Az izokefália olyan képzőművészeti ábrázolási mód, amelynél az alkotáson szereplő valamennyi alak feje az elfoglalt testhelyzetre, termetre való tekintet nélkül egyenlő magasságban van.

Praxitelész
Olümpiában
talált Hermész-
szobra

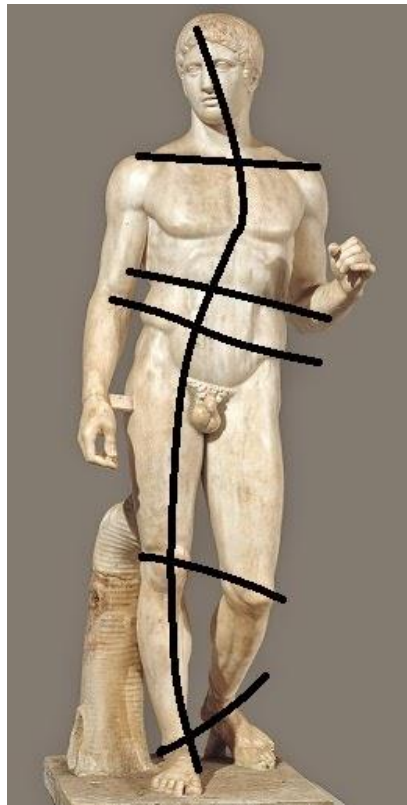

Müron
diszkoszvető

Szkopász, az: Athéné-
templom tervezője szobra:
Kitharázó Apolló

Milói Vénusz (Méloszi Aphrodite)

Laokón szoborcsoport.

A hellenisztikus művészet a nyugodt harmónia helyett a dinamikusabb realiztikus ábrázolást célozta.

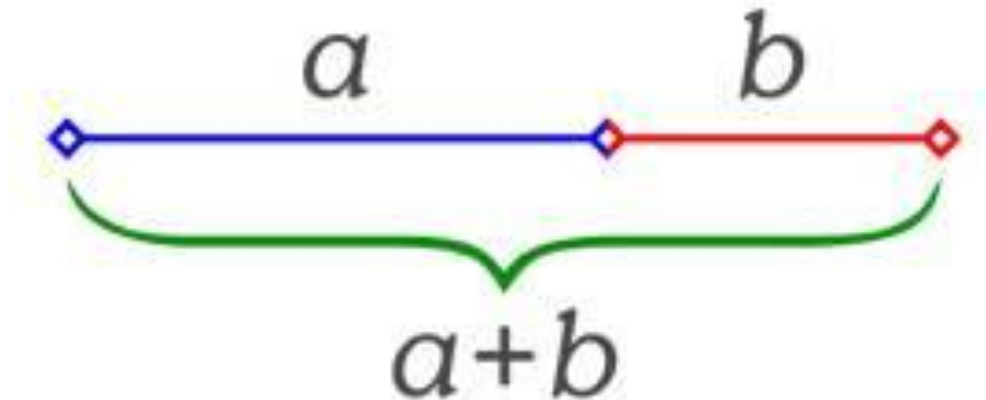
Polükleitosz: Dárdavívő

A kontraposztban álló személy testsúlya nagy részét egyik lábára helyezi (legtöbb esetben a balra), így vállai és karjai a csípőjétől és lábaitól eltérő tengelyen állnak. Kölcsönözhet dinamikusabb vagy nyugodtabb pózt az alaknak, de használják feszültség kimutatására is, mintha éppen álló pozícióból készülne ellépni vagy futni.

A görög művészek gyakran használták az aranymetszés aránypárt.

- Két rész (a és b , $a > b$) az aranymetszés szerint aránylik egymáshoz, ha az egész ($a+b$) úgy aránylik a nagyobbik részhez (a), ahogy a nagyobbik rész (a) a kisebbik részhez (b):
- $\frac{a+b}{a} = \frac{a}{b}$.

Aranymetszés aránypárok a Nikéné templom homlokzatán

Leonardo da Vinci: Angyali üdvözlet

A képen a könyvtámasz alatti asztalka középvonalán áthaladó függőleges vonal a kép terét pontosan aranymetszés szerint osztja Mária, illetve az angyal alakjának a középvonala az osztással kapott részekben belül szintén az aranymetszésnek megfelelően helyezkedik el úgy, hogy mindkettő az adott térrész ugyanazon oldalára esik. Ezzel olyan aszimmetria jön létre, mely a kép egyensúlyát biztosítja.

3. tétel

- **Beszéljen az ókori Róma művészetéről a birodalom két nagy korszakában (a köztársaság kora és a principátus kora)! Híres műalkotások segítségével mutassa be a portré változatait az ókori Róma művészetének különböző időszakaiban! Részletezze az ókori római építészet jellemző megoldásait (épülettípusok, szerkezeti megoldások)! Mutassa be a latin város jellemzőit (úthálózat, víz- és csatornarendszer, hidak)! Feleletében térjen ki az uralkodó hatalmát hirdető építményekre (diadalív, diadaloszlop) és a nép szórakoztatását, valamint a politikai propagandát szolgáló egyéb építményekre (amphitheatrum, circus)!**

Korai római művészet

Az Itáliai félszigetre érkező latinok a görög kultúrától megtermékenyített etruszk művészetet találták ott.

Házastársak szarkofágja. i.e. 520 körül.

Romulus és Remus.

A szobor stílusa alapján az [i. e. 5. században](#) keletkezhetett Közép-Itáliában, esetleg [Etruriában](#), a szobornál alkalmazott öntéstechnológia azonban középkori. Edilberto Formigli restaurátor szerint a szobrot a középkorban öntötték egy ókorból megmaradt öntőformával.^[1] A szobor alatt látható két gyermekalak ([Romulus és Remus](#)) eredetileg nem tartozott a szoborhoz, csupán a [reneszánsz](#) korban készült ([Antonio del Pollaiuolo](#) műve), ekkor helyezték a farkas alá őket, utalva a Róma alapításáról szóló [mondára](#).

Művészet

magas színvonalú portréművészet, helyenként stilizált részletekkel élethű, nem idealizált ábrázolás, de érzelmi és lelkiállapotot nem tükröztek

- - a császárkorban a szobrok a társadalmi hierarchiában elfoglalt helyet is jelezték
- - domborműveken történelmi témákat jelenítettek meg

Augustus

Marcus Aurelius

- A római szobrászat önálló eredményeket leginkább az arcképszobrászat terén ért el. Jellemzője az egyéniség hű, naturalisztikus tükrözés.
- Constantinus portréja

- **Építészet (épülettípusok, szerkezeti megoldások):**
- Fő jellemvonásai összegezve: magas színvonalú az út, híd, csatorna építészet, és erődítményeket is készítettek.
- boltozat (donga) feltalálása
- Az etruszk templom hosszirányban három részre van osztva, a hármaskultusznak megfelelően.
- Architektúrája az ógörög fatemploméval egyezett; tetőszerkezetét fából ácsolták össze, s a fedélszéket festett cserepekkel borították. A lakóház középpontja az átrium (négyzet alaprajzú udvar) volt, amelyet lakószobák vettek körül. **Görög hatásra itt is jelentős a templomépítészet.**
- középületeik: fórum (köztér), terma (fürdő), circus, curia (városháza), tabularium (levéltár), insula (bérház), aquaeductus (vízvezetékek), diadaloszlopok, diadalívek, bazilika (háromhajós törvénykezési és kereskedelmi épület)
- lakóházaik átriumosak voltak, vagyis az utca felé zárt, belső terében nyitott ház, ahol az átrium a közép, csarnokszerű rész medencével (az esővíz ide folyik be) **pl. Forum Romanum, Colosseum, Pantheon, Capitoliumi Jupiter-templom, Pompei megmaradt épületromjai**

Vettiusok lakóháza Pompei

Forum Romanum

Jupiter templom rekonstrukció

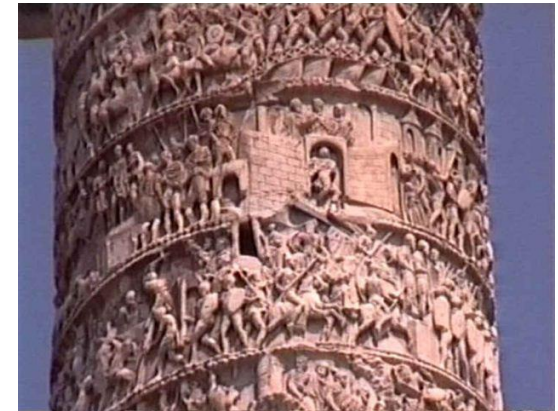

Colosseum

Pantheon

- **Uralkodó hatalmát szimbolizáló építmények:**
- Traianus beneventói diadalíve: 114-ben készült Traianus emlékére. A diadalív feliratát a szenátus adta: optimus, vagyis a legjobb. A külső falfelületeket és az ív belsejét díszítő domborművek a tökéletes uralkodót, az igazságos kormányzót állítják elénk, aki egyben a birodalom minden polgárának atyja is.
- Traianus-oszlop: spirális dombormű szalagja- a császár győzelmes dáciai hadjáratát örökítette meg

- Nimes-i Maison Carrée-templom (franciául: négyszögletes ház): i.e. 16-ban Augustus tiszteletére épült sajátosságai: a magas pódium lépcsőfeljárattal, tágas előcsarnok, szabadon álló korinthuszi oszlopokkal a zömök cella falába beépített fél oszlopok és a cella mögötti helyiség, az opiszthodomosz hiánya, amelyek megkülönböztetik a római templomot a görögtől
- Ara pacis Augustae: (jelentése az augustusi béke oltára) egy monumentális oltár Róma központjában, amely i.e. 13 - 9 között épült Augustus Hispaniából és Galliából való hazatérése alkalmából.

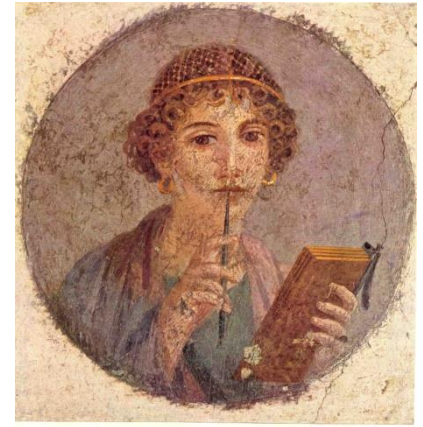

- Szórakoztatást szolgáló építmények:
- Amphitheatrum Flavium/ Colosseum -Elliptikus küzdőtere kiválóan megfelelt a gladiátorok és a vadállatok viadalának rendezésére. Az amfiteátrum mint épületforma a görög színház származéka: két összekapcsolt színház. A lépcsősorai teljesen körbeveszik a küzdőteret.
- Circus Maximus: Először Róma etruszk királyai használták nyilvános játékokra és szórakoztatásra. Később a Kr. e. 2. században a Circus adott otthont a görögök hatására bevezetett játékoknak és fesztiváloknak. Befogadóképességét az állóhelyekkel együtt a különböző írásokban 250 000-300 000-re becsülik

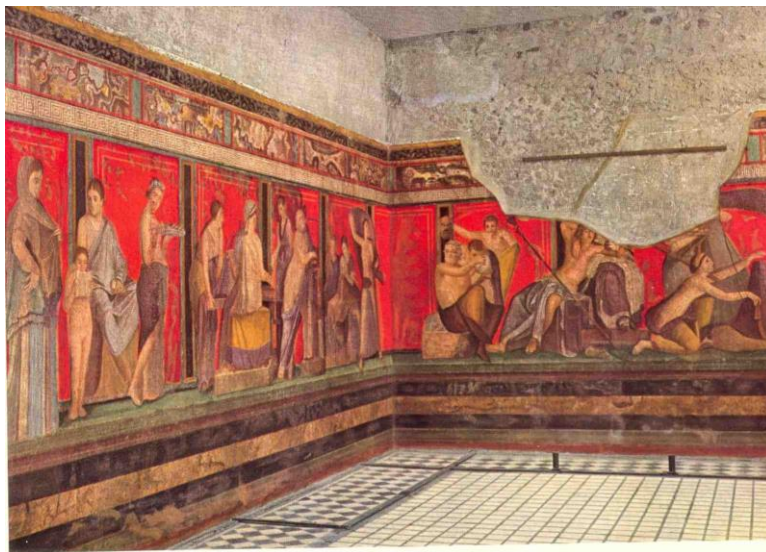

**Circus Maximus
rekonstrukció**

- **Festészet**
- A római festészet maradványai leginkább [Pompeiiben](#) maradtak fenn, a várost ugyanis a [Vezúv 79. évi kitörése](#)kor láva és hamu lepte el, ami megőrizte a festményeket. A villákban mindenütt falfestmények díszítették a falakat: festett oszlopsorok, bekeretezett képeket utánzó díszítmények, színpadi képek. A festmények a falat teljesen elborították. A falmező közepén, a [csendélettől](#) kezdve a mindennapi életből vett jeleneteken át a történelmi, [mitológiai](#) tárgyú képekig mindenféle ábrázolás megtalálható.

PORTRAIT OF A YOUNG GIRL, FROM POMPILII, MUSEO NAZIONALE, NAPLES.

THE GREAT FRIEZE OF THE DIONYSIAC MYSTERIES. VILLA OF THE MYSTERIES, POMPEII.

4. tétel

- **Beszéljen az ókeresztény és bizánci művészetről! Híres műalkotások segítségével mutassa be a IV. században kifarrott ókeresztény bazilika épülettípusát! Mondja el az ókeresztény képzőművészet formai és tartalmi jellemzőit! Említsen Magyarországon található műalkotásokat is! Jellemezze a bizánci művészet nagy korszakainak építészetét és képzőművészetét! Feleletében térjen ki Justinianus császár korára (Kr. u. VI. század), a birodalmi főváros, Konstantinápoly és az itáliai Ravenna kapcsolódó emlékeinek bemutatására!**

- **Bizánc építésze: nem kifejezetten egyházi épületeket is keresztkupolával látták el**
- Pl.: -Skripiumban található I. Bazileosz császár palotatemploma, amelyet 881-ben szenteltek fel. Sajnos csak korabeli leírásokból következtethetünk a pompázatos épületegyüttesre
- -XII. században II. Ioannész Komnénosz feleségével, I. László magyar király leányával, Piroska-Eirénével építette a fővárosban a Pantokratór-templomot.
- -X.-XIII. századi fővárosi egyházi építészet egyik legnevezetesebb épülete a Haigosz Theodorosz,

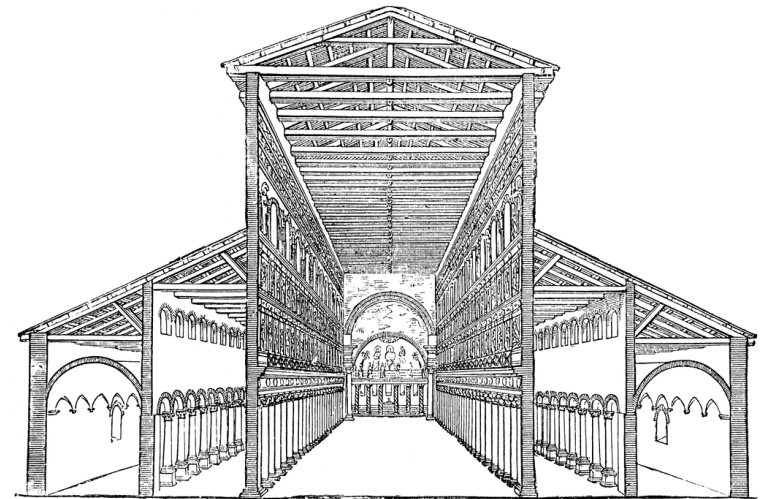
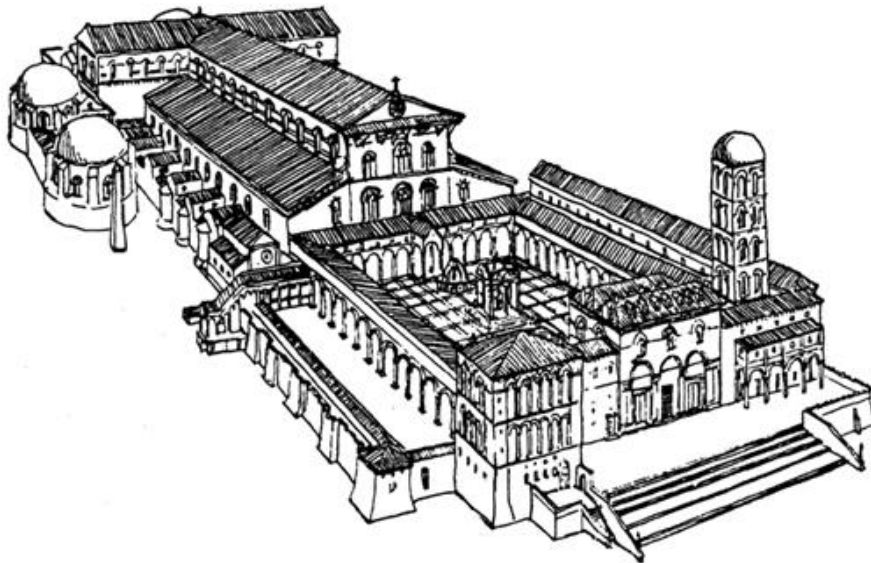

- **Hagia Szophia** újjörögösen: Ajía Szofía; a név jelentése: Szent [= isteni] Bölcsesség) bizánci építésű hajdani ortodox bazilika Isztambulban, Törökországban. Később mecsetként használták, ma múzeumként látogatható.

- **Az ókeresztény bazilika:** Az egyházban gyökeres változást hozott Nagy Konstantin 313. évi ediktuma, valamint a császári család támogatásai. Családjának építkezései folyamán alakult ki a bazilikális szerkezet, illetve a centrális elrendezésű martyriumok (A martyrium a jeruzsálemi Golgota hegyén, Krisztus sírja fölé emelt épületének változata) A keresztény templomokat hamarosan, hellenisztikus mintára bazilikáknak nevezték el.
- római bazilika típus háromhajós volt, apszisáródással, és nyeregtetővel, boltozat nélkül
- hajókat oszlopok és árkádívek választották el egymástól, a főhajót magasabbra építették, így lehetőség nyílt a fényhatások jobb kihasználására
- Példák (312-330): San Giovanni, Szent Péter– bazilika

Róma. A régi S. Pietro-templom (4. sz. első fele). Bontás előtti állapot rajza

A mai Szent Péter Bazilika. Alapkő lerakásának ideje: 1505. Nagyjából 120 évig épült.

Az ókeresztény szobrászat legnagyobb alkotásai a szarkofágok.

Salonai kőszarkofág: - a hangsúly a középső jeleneten van: Jézus idealizált képe - 2 szélső jelenet: halottakat és kísézőiket jelzi - oszlopok, háromszög alakú oszlopfejezet és boltíves megoldások tagolják

Ikon

Jelentése:

egyszerű kép(szentkép).
Csak szerzetes festhet
ikont (aki meggyóna
bűneit), cél: Isten és
szentjeinek tisztelete

- A képrombolók: 730-ban
rendeletben tiltotta meg
mindenféle emberalakú
ábrázolását Krisztusnak,
Máriának, az
angyaloknak, és a
szenteknek V.
Konsztantinosz (741 - 775)
halála után, 787-ben
összeült Nikában a zsinat,
ahol visszaállították az
ikonok kultuszát.

- **A mozaikok: Építészetiileg hierarhizálja a szenteket.** Hagia Sophia-templom falain található
- - Istenanya ölében a város alapítójával: Nagy Konstantinnal, és I. Iusztiniánusszal

Krisztus mennybemenetele

Mihály arkangyal

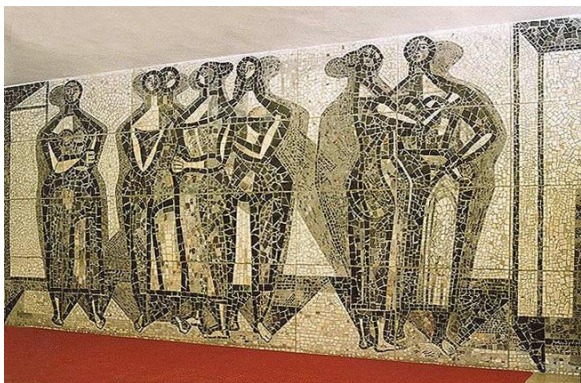

Hosziosz Lukasz- kolostor

Nea Moné templomának
mozaikciklusa

- **Magyar Példák:**
- -római kori mozaik: Budán, a Herkules-villa egyik színes mozaikja (íjat feszítő Héraklész és Déianeira Nesszosz kentaur karjaiban)

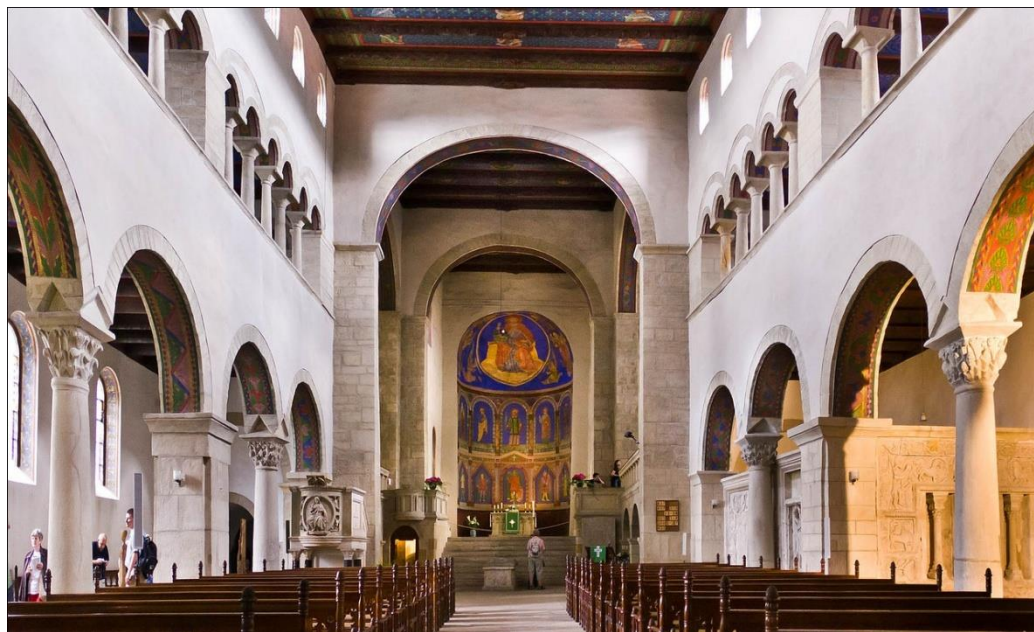
-Barcsay Jenő mozaik a Miskolci Egyetem Kp-i Könyvtárában

5. tétel

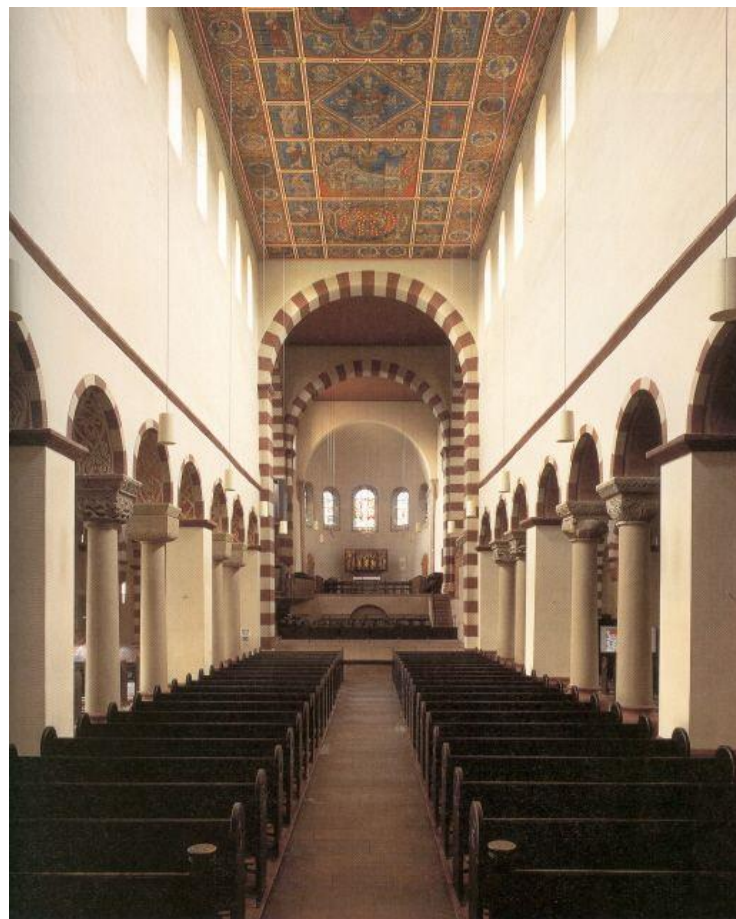
- **Mutassa be a romanika egyházi építészetét, és beszéljen az építészethez kötődő képzőművészeti alkotásokról is! Hasonlítsa össze a különböző európai területeken ránk maradt jelentős műalkotásokat (Német-Római Császárság, Francia Királyság, Itália)! Feleletében térjen ki a szerzetesrendek szerepére és a kolostorok kialakítására is! Említse meg az ereklyekultuszhoz kapcsolódó kiemelkedő emlékeket! Elemezze Magyarország román stílusú művészetét!**

- **Egyházi építészet + képzőművészeti alkotások: Egész Európában elterjedt, noha a helyi különbségek jelentősek, fő feladatának a keresztény templom építését tekintette. A kolostorokat és templomukat kezdetben tapasztalt szerzetesek tervezték, és a kivitelezést is ők irányították. A legfontosabb szerepet a kőfaragók kapták.**
- A templomok méretét rendeltetésük szabja meg. Fő részei az előcsarnok, a hosszház, a keresztház és a kórus vagy szentély, továbbá a felszerelés tárolására és a pap felkészülésére szolgáló sekrestye. A szentély az oltár helye. Az altemplom szentek ereklyéinek elhelyezésére és temetkező helyül, kriptaként szolgál.
- **A fejlődés során a dongaboltozatot a keresztboltozat váltja fel. A kapu az épület legdíszesebb eleme, félköríves záródású falnyílások, ikerablakok jellemzik.**

Németország, Gerndrode, Szent Ciriákus kolostortemplom

- Hildesheimben a XI. századi Szent Mihály kolostor-templom

- A XI. században építkezések súlypontja a Rajna vidékére tolódik át. Itt épülnek a nagy császári székesegyházak, elsőként Speyer, majd a későbbiek között Worms székesegyháza

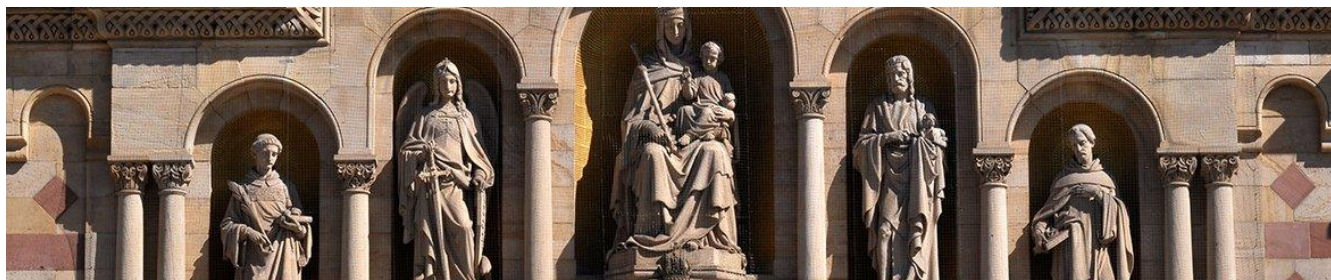

Speyer –i Dom

Worms-i székesegyház

- A dómot [II. Konrád német-római császár](#) alapította [1030](#)-ban. A felszentelés az unoka, [IV. Henrik német-római császár](#) idejében, [1061](#)-ben történt. 20 évvel később IV. Henrik félig lebontatta a dómot, hogy még nagyobbra építtesse: a nyugati részen levették a tetőt, és az épületet öt méterrel megmagasították. A keleti részen a dómot egészen az alapokig lebontották és nyolc méteres erős új alapozást készítettek. A csúcsíves keleti torony a burgundi román stílus jegyeit mutatja. IV. Henrik halálának évében ([1106](#)) az új dóm elkészült, és korának legnagyobb építménye volt. Speyernek akkoriban körülbelül 500 lakosa volt. IV. Henrik tisztán hatalmi okokból építtetett egy ilyen hatalmas dómot a parányi városkába. [1689](#)-ben, a [pfalzi örökösödési háború](#) idején, a speyeri polgárok bútoraikat és háztartási felszereléseiket a dómba vitték, hogy a francia csapatok gyújtogatásai elől biztonságban legyenek. A remény azonban megcsalta a polgárokat: a katonák betörték a templomba és felgyújtották a felhalmozott bútorokat. A nagy forróságtól a nyugati szárny boltíve beomlott. A [18. század](#) második felében lett pénz ismét a dóm nyugati felének újjáépítésére. A kaput [barokk](#) stílusban építették újjá.
- A [francia forradalom](#) alatt a dóm ismét a politika színhelyévé vált: a nép a dómban garázdálkodva széttörte az összes oltárt. [1806](#)-ban úgy tervezték, hogy a dómot lebontják és építőanyagként hasznosítják, de ezt [Joseph Ludwig Colmar mainzi](#) püspök megakadályozta. 1846-53 között [I. Lajos bajor király](#) megbízásából [Johann von Schraudolph](#) készítette a freskókat nazarénus stílusban. A 20. század fordulójára az ízlés megváltozott. 1916-ban úgy tartották, hogy a festés a legnagyobb csapás, ami a dómot története során érte.
- A 20. század közepén az épületet egy addig nem látott formában újra "románosították". Az 1960-as években a jó állapotban levő festést 19 négyzetméternyi freskó kivételével eltávolították. A törékennyé vált homokkő részeket cementtel erősítették meg. Az épület több részletét ismét román stílusúvá alakították.

- Franciaország román stílusú építésze: zarándoktemplom, toulouse-i St. Sernin a típus legnagyobb, és legszebben ránk maradt képviselője. Az öthajós, kereszthajós templom hatalmas tömegek befogadására alkalmas. A mellékhajók fölött, a kereszthajókon is végigfutó széles, a főhajó felé árkádokkal nyitott karzatokat alakítottak ki, melyek a zarándokok elszállásolására is.

- Itália román stílusú építésze: kezdetben a korai keresztény bazilikák elrendezését követik. A külsőn és a belsően egyaránt érezhető az erős antik hatás, ami különösen a részleteken, keretezéseken, párkányokon, korintoszi jellegű oszlopfőkön jelentkezik. A terület jelentős emlékei:

Sant Ambrogio, Milano

San Zeno Maggiore,
Verona

San Michele, Pavia

- **Szerzetesrendek szerepe, kolostorok kialakítása**
- III. Béla uralma alatt rendelet szerzetesrendek letelepítésében. Bencések mellett fokozottabb szerephez jutottak a premontreiek és a ciszterciek. Rendeknek politikai szerepük mellett kiemelkedő jelentőségük volt mind az ország betelepítésében, mind pedig az intenzívebb földművelés terjesztésében. Egy-egy kolostor valóságos mintagazdasággá fejlesztette birtokait.
- **Ereklyekultusz: szorosabb értelemben: szentek teste, testrészei, csontjai tárgyai. első kultusztárgyak Szent István uralkodása idején kerültek Mo-ra, majd növekedett a számuk Szent István és Szent Gellért ereklyéivel. II. András a Szentföldről hozatott ereklyéket a főpapok között osztotta szét. (pl.: Szent Jobb)**
- Magyarország román stílusú művészete: Legismertebb, máig fennmaradt templomainkat a bencés és cisztercita szerzetesrendek építették. A Pannonhalmi apátság és a Ják-i templom a bencés rendre jellemző gazdagabb, díszesebb építészeti stílusban emeltetett
- ciszterciták Bélapátfalvi, torony nélküli temploma szegényesebb képet mutat.

Pécsi altemplom

Ják

Bélapátfalva

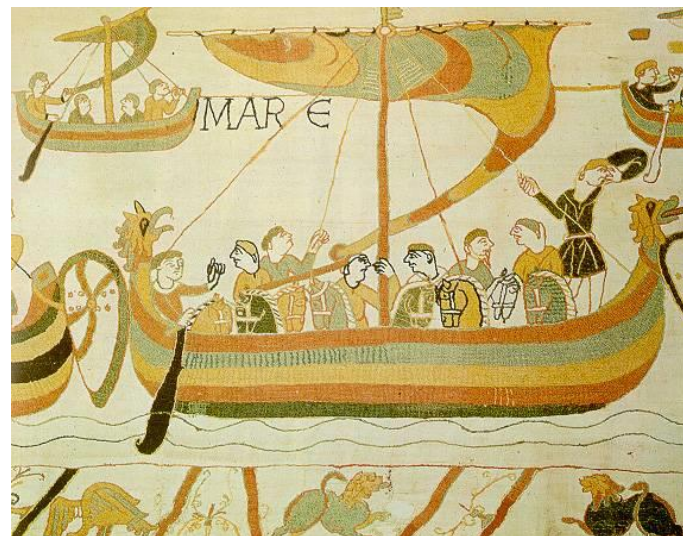
- Az érett román művészet 12. század második felében bontakozott ki Magyarországon, a pécsi székesegyház ekkor nyerte el végleges román kori alakját. Később többször átépítették.

- Festészet
- A román korban az ábrázolás néhány lényeges vonásra összpontosul. A beszédes mozdulatokhoz komoly kifejezés társul. Ennek érdekében elfogadják az elrajzolást és a túlzást. A színnek, akár csak a vonalnak elsődleges szerepe a hangsúlyozás. A környezetet és a háttérrel elhanyagolják vagy leegyszerűsítik. Gergely pápa megfogalmazza a művészet feladatát: Képeket az írástudatlanok oktatására.

Miniatúra a Képes
Krónikából

Bayeux-i kárpit. Készült: 1073-1083 körül.
Bibliotheque Municipale, Bayeux.
Gyapjúhímzés lenvásznon. A kárpit teljes
hossza 70 méter. Azoknak az eseményeknek
a megjelenítése, amelyek Angliának a
normannok által történt meghódításához
vezettek, lenyűgöz a részletek gazdagsága
és az elbeszélés elbeszélése révén.

A **kőszobrászat** alkotásai túlnyomó részben az egyházi épületek, templomok és kolostorok díszítésére készülnek, és ezek leghangsúlyosabb és legszembeűnőbb részein helyezkednek el. Így a kapuk oldalain és a nyílásuk fölötti ívmezőben, timpanonban, az oszlopfőkön, szentélykorlátokon és szószékeken. A bronzszobrászat domborműves kapuszárnyak, keresztelő medencék, lámpások díszítésére összpontosul.

- Notre Dame

Saint-Gilles